

ዝምድናታት ኤርትራ ማእከላይ ምስራቕ እንታይ ይመስል

**ዜናን ሓበሬታ
ሰዲህኤ**

አብዝ ዘለናዮ እዋን ዝምድና ኤርትራን ሃገራት ማእከላይ ምስራቕ ቀልጢፋ ዝቀያየርን ቆዋሚ ብዘይምኃኑ ግዚያውነትን ምበር ድልዱል ዝምድናታት ንረብሓ ህዝቢ ዘማእከለ አብዝ ዝተመሰረተዮ ኢልካ ብንጹር ክዝረብ ኣይከኣልን።

ኤርትራ ብዘለዋ ጂኦግራፊያዊ ኣቀማምጣ ዝምድናታት ሃገራት ስግር ቀይሕ ባሕሪ ኣማኢት ዓመታት ዘቁጸረ ዝምድናታትን እንተነበረ ብቀረባ ከኣ ምስ መግዛእቲ ቱርክን ግብጽን ዝተኣታተወ ብቀሊል ዘይግመት ኣብ ከባቢና ዝተራእየ ለውጥን ዝገበሮ ጽልዋንንዮ። ብፍላይ ከኣ ድሕሪ ካልኣይ ውግእ ዓለም ንግዝኣት ጣልያን ተኪኦ ዝመጸት ምሕደራ ዓባይ ብርጣኒያ ንዝተዋህባ ሕድሪ ብዘይተነጸረ ውዲትን ፈደረሽን ኣብ ትሕቲ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ራሕሪሕታ ምስ ከደት ኤርትራን ዞባ ቀይሕ ባሕሪን መዋጠጢ ምዕራብን ማእከላይ ምስራቕ ኮይኑ፡ ብካልእ ደረጃ ኣብ ጽንኩር እዋን መጀመሪያ ሱሳታት ንውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ ይኹን ንሕቡራት ውድብ ዓረብ ዝፈላልዩ ፖለቲካ ፍታሕ ነጻነት ኤርትራ ምንባሩ ዘይርሳዕዮ። እቲ ኮይኑ እዚ ኣብ ዝተፈላልዩ እዋን ንሰውራ ኤርትራ ዝተገብረ ደገፍ ቀሊል ዘይምንባሩ ምጥቃሱ ኣገዳሲዮ። ልዕሊ ኩሉ ስድተኛታት ኤርትራውያን ቀዳምነት ብምሃብ ክዕቆቡ ምግባር ንድሕነት ህዝብና ውሑድ ኣስተዋጽኦ ኣይነበረን።

ድሕሪ 30 ዓመት ብረታዊ ተጋድሎ ብ24 ግንቦት 1991 ካብ ኣፍሪቃ ብብዝሒን ትሕዝትኡን ዕብዮቱን ዝፍለጥ ሰራዊት ደርግ ብምስዓር መሬት ኤርትራ ብሙሉእ ነጻ ኣውጺኦ። ካብተን ንነጻነት ኤርትራ ዝኣመና ሃገራት ቀዳመይቲ ሃገር ሱዳን ነበረ። 1993

አብ ዝተኻየደ ረፈረንዶም ኤርትራ ነጻነታ ተፈሊጦላ ሙሉእ አባል አህጉራዊ ሕብረተ ሰብ ኮነት።

ህዝቢ ኤርትራ ነጻነት ከየስተማቐረ ሓደን ክልተን ግርጭታት ፎቮኽ ክብል ጀመረ፡ ብዙሕ ከይጸንሐ ውሽጣዊ ጉዳያት ሕቶ ህዝብን ተጋደልትን፡ ሰዲቡ ምስ ሃገር ሱዳን አብ ግርጭት አተወትጎሞ ብ1994 ኤምባሲ ሃገር ሱዳን አብ አስመራ ተጻጸወ። ቤት ጽሕፈት ኤምባሲ ንተቃወምቲ ሱዳናውያንንውን ከገልግል ተዋህቦ። ዝምድና ሱዳን ኤርትራ ዛሕተለ። አብጎቲ ከባቢ ምስጎቲ አህጉራዊ ኩነታት ወራር ኢራቕ ንኸወይት ምስኡ ተታሓሒዙ ዝመጸ ማእከላይ ምስራቕ ዘይምርግጋእ ፈጠረ። አብኡ ጠጠው ከይበለ ኤርትራ ምስ እስራኤል ዝጀመረቶ ሃንደበታዊ ዲፕሎማሲያዊ ዝምድና ምስ ሕቶ ደሴታት ሓኒሽ አብ ወርሒ ታሕሳስ 1995 ምስ የመን ዝተላዕለ ግርጭት ካልእ መልክዕ አልበሶ። እዚ ግርጭት አብ መጋባእያን ቤት ፍርድን እንዳሃለወ፡ ሓደ ሓድሽ ግንባር ግርጭት ምስ ሱዳን ተወልዐ። ምስ ሱዳን ዝነበረ ዝምድና አይተመሓየሽን ብአንጻሩጎኳ ደአ አብ 1997 ብወገን ሰሜናዊ ምዕራብ ኤርትራ፡ ብምብራቕ ሱዳን ይውሓድ ይብዛሕ መስዋእቲ ዝተኸፍሎ ተደላይነት ዘይነበሮ ኩናት ተኸፈተ። እዚ ግርጭታትዚ ንክልቲኡ አሕዋት ዝኾነ ህዝቢ አብ ከቢድ ሻቅሎት አእትይዎ እንዳሃለወ፡ ብዙሕ ከይጸንሐ ዶባዊ ምስሕሓብ ኢትዮ-ኤርትራ 1997-98 ጀመሩ ክሳብ 2000 ዓ.ም ዕረፍቲ ዘይብሉ ኩናት ተኻየደ። ንዕርቂ ዝተኻይደ ፈተነታት ነቲ ዕንወትን ጥፍአትን ጠውጠው ከብሎ አይከአለን።

አብዚ ከባቢ ዝተፈላልዩ አሃገራት ምስ ረብሐንን ጠቅመንን ዝተአሳሰረ ንጥፈታት ንምክያድ ዓዲ አይወዓላን፡ እንተኾነ ብወገን ኤርትራ ን27 ዓመት ዝጸንሐ ወጻኢ ፖሊስታት ምስ ውሽጣዊ ፖለቲካዊ አተሃላልዎ ዝተእሳሰረ ብምንባሩ ንህዝቢ ኤርትራ ቅንጣብ ትኩን ርግአት ምርግጋእ ተሰፋን ራህዋን አምጺኡሉ አይፈልጥን። እዚ ሕሉፍ ተሞክሮታት ኮይኑ ካልአት ሓደሽቲ ብገዛእ ርእሰን ከም ንግስነት ስዑድ ዓረብ፡ ቀጠር፡ እማራት ብብግዜኡ ኤርትራ ምስ ጎረባብቲ ዕርቂ ክግበር ፈተና። አብዚ ክረሳዕ ዘይብሉ አብ መጀመሪያ 60ታት ግብጺ፡ ኢራቕ፡ሊባኖስ፡ ሶርያ፡ጀርዳን፡የመን ወዘተ ብዝከአለን ንሰውራ ኤርትራ ብምትሕግጋዝ ንነጻነት ዝደገፋ ምንባረን፡ ሎሚ ብኩናትን ውሽጣዊ ግርጭታት አብ ዝተዳኸማሉ፡ ከም ሱዑድ ዓረብ፡ ቀጠር፡ ኢማራት ካልአት ካብጎቲ ከባቢ ብፍላይ አብ ቁጠባ ዝሓሸ ትሕዝቶ ዘለወን፡ ንወፍሪ ርእሰማል ንረብሓታት አብዚ መዳይ ክንቀሳቐሳን ክነጥፋን ጀመራ።

አብዚ ፖለቲካዊ ስርሓት ሓዳሽ መጻኢትን ተዋሳኢትን ካብ ዝኾና ሓንቲ ቀጠርጎያ። መንግስቲ ቀጠር ነቲ አብ ሃገራት ቀሪኒ አፍሪቃ ብፍላይ ግርጭት ጎረባብቲ ሃገራት ንምፍታሕ አብ ዘካየደቶ ስርሓት ብኡ አቢላ ከአ መሓዙት ንምጥራይ ዝገበረቶ ጸዕሪ አብ መንጎ ኤርትራን

ሱዳንን ሓደ ሸነሽ አብ መንጎ ኤርትራን ጂቡቲን ካልአይ ዕርቂ ንምፍጣር አብ ዘካየደቶ ሸማግልና እዩ። እንተኾነ ክልቲኡ ሸማግልናታት ብግዚያዊነት እንተዘይኮይኑስ አብ ምርግግአን ሰላም አይበጽሑን።

መንግስቲ ቀጠር እቲ ንሰላም ዕርቅን አብ ሱዳንን ኤርትራን 25 ኪ.ሜ ዝንውሓቱ መራኸቢ ጽርግያ ወጻኢታት ዝገበረትሉ 27 ጥቅምቲ 2011፡ አብዚ ሒዝናዮ ዘለና ዓመት ብ6 ጥሪ 2018 ሱዳናውያን ደባቶም ንምውዕጻው ዝገበርዎ ወታሃደራውን ፖለቲካዊ ዲፕሎማሲያዊ ስርሒታት ዘይቀጸለ ዕርቂ ኩሉ ዝፈልጦ እዩ። ብተመሳሳሊ እቲ 14 ሚያዝያ ብ2008 ኤርትራ ካብ ህዝብን ዓለምን ከዊላ ክሒዳቶ ዝነበረት ደባዊ ኩናት ምስ ጅቡቲ፡ ሸማግልና አትያስ ብመንግስቲ ቀጠር አብ ኩናት ዝተማረኹ ዜጋታት ጅቡቲ ብ18 መጋቢት 2016 ብቃልዕ ከተፍትሕ ክኢላ። እንተኾነ አብዚ ድሒሩ ዝተላዕለ ኩናት የመን አብ መንጎ ሱዳናውያን ቀጠረን ዘጋጠመ ዘይምርድዳእን ክስታትን ኤርትራን ጅቡቲን ጸግዒ ስዑድ ዓረብ ስለ ዝወሰዳ፡ ቀጠር ካብቲ ሓባራዊ ስርሒት የመን ክትወጽእ እንከላ፡ ምስ ኤርትራን ጅቡቲን ዝነበራ ዝምድናታት ነይሩ።እዚ ስለ ዝኾነ ከአ መንግስቲ ቀጠር ሰራዊታ ጠቅሊላ ብ14 ሰኔ 2017 ካብቲ ዞባ ከም ዝሰሓበት ይፍለጥ።

መንግስቲ ቀጠር ምስዚ ኩሉ ተካይዶ ፖለቲካውን ዲፕሎማሲያውን ስርሓት ጎኒ ንጎኑ አብቲ ዞባ ዘለዎ ሓይሊ ንምርግጋጽን፡ አብ ወፍሪ ንእተካይዶ ሃገራዊ ረብሓታትን ንምዕቓብ ወደብ ፖርትሱዳንን ንምቁጽጻር፡ ወደብ ባጽዕን ዓሰብን ንምቁጽጻር፡ ወደብ ጅቡቲን ንምቁጽጻር ብተደጋጋሚ ከም ዝፈሸለት፡ ሓደ እቲ ብስም ሸፋን ዕርቂ ዝካየድ ዝነበረ ርግኣትን ሰላም ሙሉእ ዓርቂ ከረጋግጽ ዘይምኽአሉዮ። ምስኡ ተተሓሒዞ ዝኸድ ዝድምና ከአ ምስቲ ዕድመን ህላውን ዕርቂ ጥራሕ ክቅጽል ዘረጋግጽዮ።

ብ23 መጋቢት 2018 ኤርትራ ንመንግስቲ ቀጠር ዘቅረበቶ ክሲ ነይሩዮ። እቲ ክሲ ብወጻኢ ጉዳያት ሚኒተር ዝተዘርገሐ ኮይኑ፡ ንቀጠር ጥራሕ ዘይኮነ ሱዳንን ኢትዮጵያን ንተቃወምቲ ሓይልታት ኤርትራ ንምሕጋዝ ሙሉእ ዕጥቅን ገንዘባዊ ሓገዛት ብምሃብ ንኤርትራ አብ ዘዋስን ዶብ ክልቲኤን ሃገራት ከም ዝንቀሰቓሱ ትግበር ኣላ ዝብልዮ ነይሩ።

ሎሚ ብዕለት 24 ሓምለ 2018 ከአ አቡ ዳቢ አብ መድረኽ ወጺኦ ነቲ ንይምሰል ሰላም ተባሂሉ ዝዝምር ዘሎ ርክብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ንክብሪ ሸልማት ሂባ።

አብ መደምደምታ እዚ ኩሉ ላዕሊ ታሕቲ ሃገራት፡ ንህዝቢ ኤርትራ ከም ህዝቢ ሃገረ ኤርትራ ኩነታቱ አብ ግምት ዘይእተወ ቆላሕ ዘይብሉ አብ መንጎ መራሕቲ ዝግበር ኣበይ በጺሑ ዘይፍለጥ ተቆጻጻሪ ዘይብሉ ሰንኮፍ ዝምድናታትዮ ክበሃል ይከአል። ብወገን ኤርትራውን ብፍትሓውነትን ክልተኣዊ ድልዳል ዝምድናታት ክጥረ ዘይምኽአሉ እቲ ኩነታት

ባዕሉ ዝምስክሮን ንነዊሕ ዝጠመተ መደብ ዘይምህላውን ተጋላባጢ ፖሊሲ ስርዓት ህግዲፍ እዩ።

ዜናን ሓበሬታን

ሰዲህኤ

9 ነሐሴ 2019